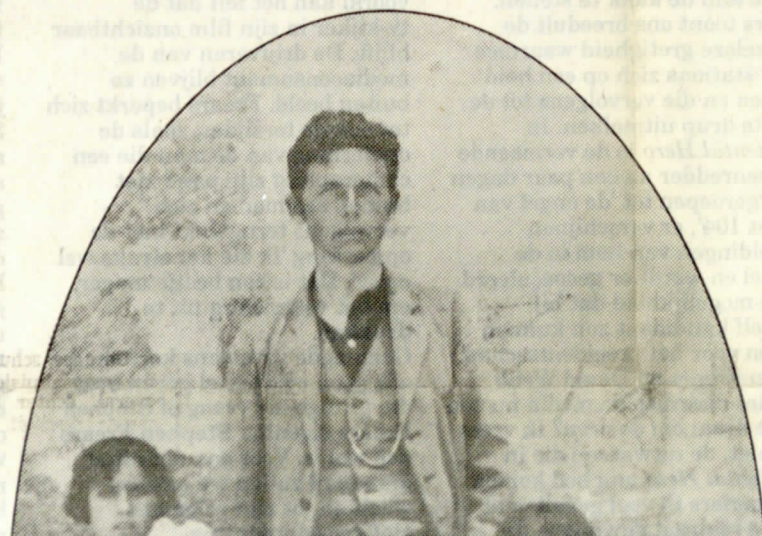
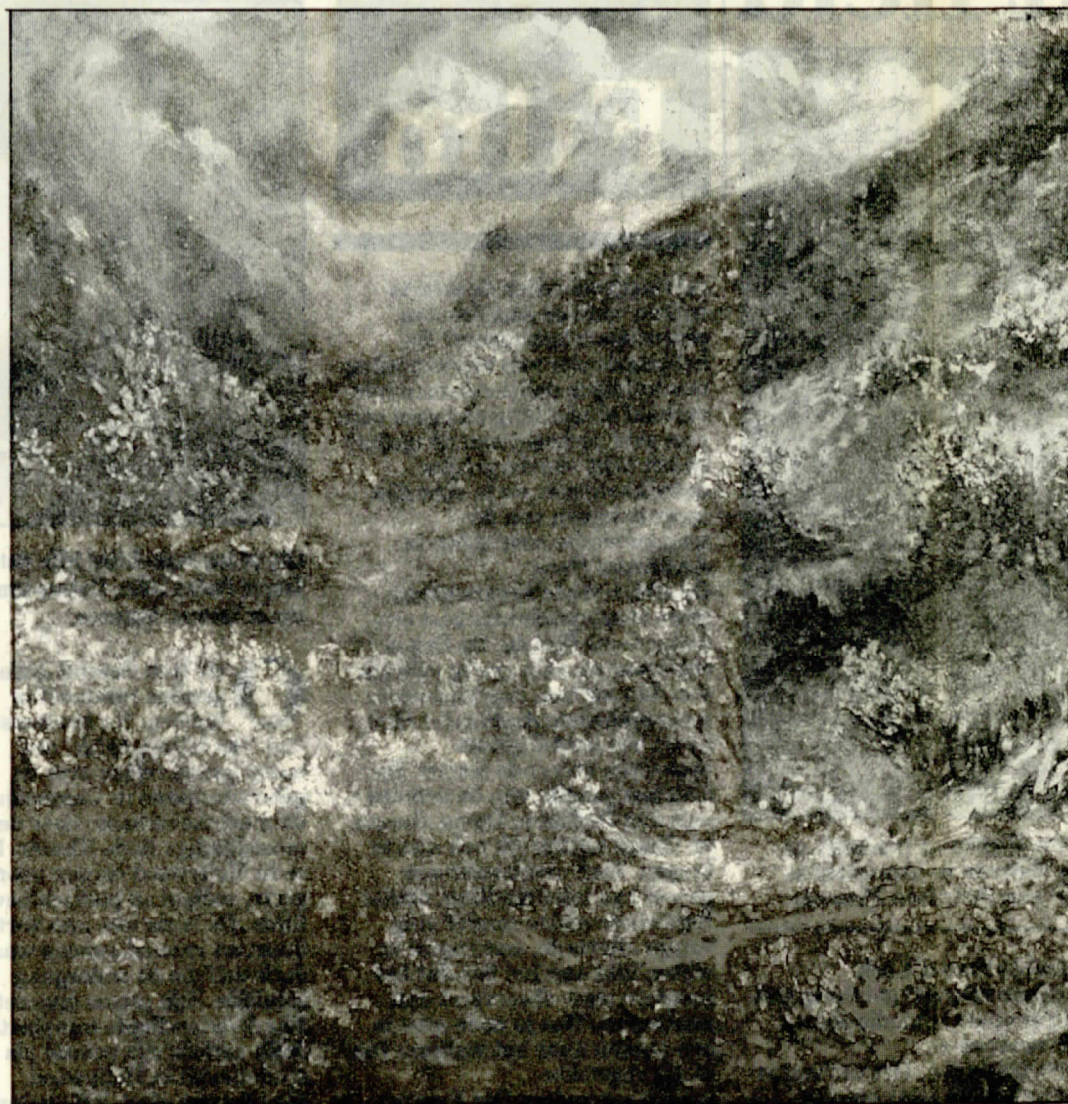

Een paar jaar later dan gepland, maar beter laat dan nooit: de verzameling - in één indrukwekkend dundrukdeel S van alle ooit in bundels en daarbuiten gepubliceerde oorspronkelijke en vertaalde poëzie van Groningens grootste dichter, Hendrik de Vries (1896-1989). Het werd een uiterst verzorgd boek van maar liefst 1950 pagina's, dat straks dankzij de steun van overheid en noordelijke fondsen door Uitgeverij Bert Bakker voor de zeer redelijke som van f 99,50 via de boekhandel aangeboden kan worden. Vanaf volgende week dinsdagmiddag om precies te zijn, want dan vindt de officiële presentatie plaats in het Groninger Provinciehuis. Onder het wakend oog van gastheer mr. Wim Koops, voorzitter van de Hendrik de Vries S Riek van der Zee Stichting, overhandigt de dichter Jean Pierre Rawie het 'eerste exemplaar' aan de Groninger Commissaris der Koningin mr. Henk Vonhoff. Een dag later wordt een en ander nog eens dunnetjes overgedaan in het Gemeentehuis van Haren, de woonplaats van De Vries, waar mr. Koops een exemplaar

Vrijdag

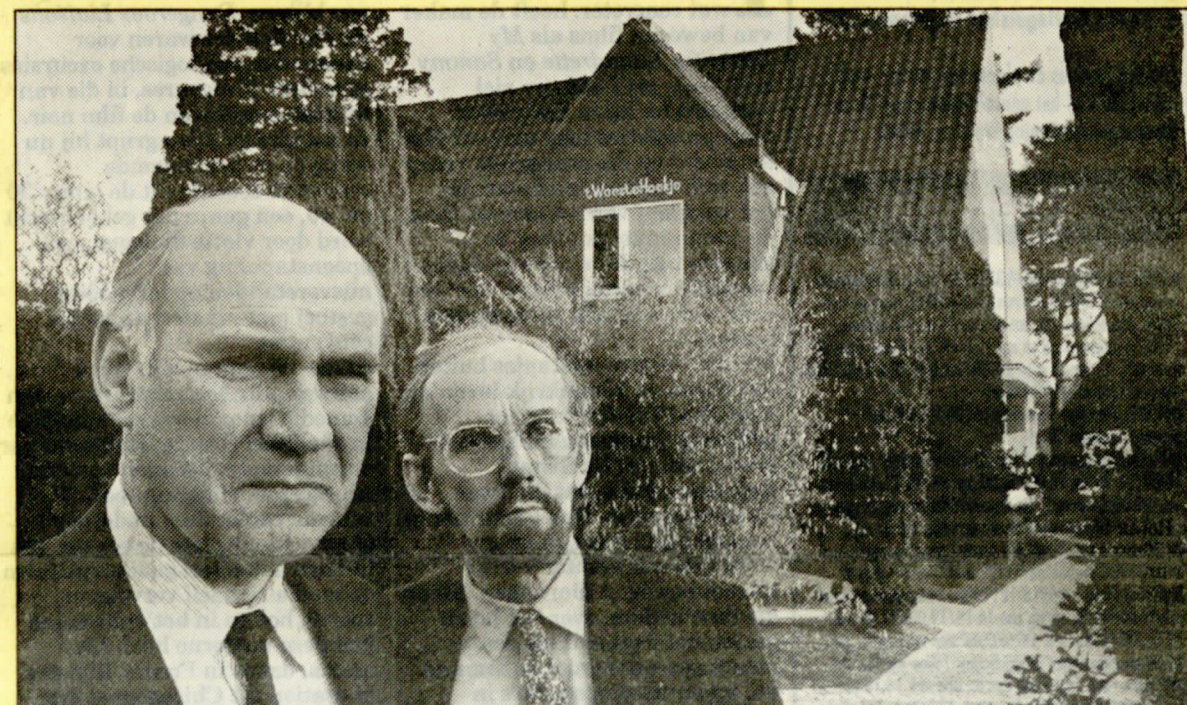
Film / Frears neemt de media op de korrel / Patrick Swayze als tropenarts / Robert Redford **30**

Boeken / Babel, Paustovskij en de gruwelen van hun tijd / Het geheugen van joods Polen **31**

Exposities / De schijndeugd van Cornelis Troost / Treurende landschappen / Vergeten nijveraars **32**

Agenda / Les Inuits: zingen met de neuzen tegen elkaar aan / Job **33**

Denksporten / Schaken, Dammen, Bridge, Puzzel en de Horoscoop **35**

meenthuis van Haren, de woonplaats van De Vries, waar mr. Koops een exemplaar zal overhandigen aan burgemeester Klaas Weide.

Verzamelde gedichten van Hendrik de Vries ook rake documentaire

De *Verzamelde gedichten* van Hendrik de Vries is waarlijk iets anders dan de 'Verzamelde gedichten' van wie dan ook. Doordat de redactie inderdaad alles heeft opgenomen wat ooit in druk is verschenen, krijgt dit boek de allure van een exclusieve (privé-)cultuurgeschiedenis op rijm. De Vries immers deinsde er bijvoorbeeld niet voor terug als kunstmedewerker van de Groninger editie van Het Vrije Volk complete recensies een rijmvorm mee te geven. Al die curiosa zijn in het boek te vinden.

Zo begint op pagina 1506 het gedicht '20 jaar Friedel en 12½ jaar Gretel van Bruggen', een kritische impressie op rijm van een jubileumvoorstelling, in 1948, van de beroemde Groninger balletschool. Een fragmentje: Dat 'Gerda', getild van de grond, / Zó vaak rond moest, werd al te bont. / De paleisdans kon ook best korter. / Maar hetzelfde geldt voor dit verslag.

/ Maandag is een ongunstige dag. / Alles wijkt voor de sportreporter.

Uniek

Deze bundeling is volstrekt uniek. Voor de eerste keer staan de 'Fragmenten uit een onvoltooide levensroman' — een levensbeschrijving op rijm die in stukken en brokken her en der werd gepubliceerd — chronologisch op rij. Het lezen ervan is een onthutsende ervaring. Pagina 1272: Zijn moeder bleef hem bespieden, / Ontnam hem steeds weer zijn deken / Op zoek naar verkeerde spelen, / Bestrafte zijn valse streken / Tegen 't broertje 'lief', 'onschuldig'; En vanzelfsprekend is het een buitenkans om in de ongetwijfeld gewetensgetrouwe vertaling van de Groninger hispanist prof. Hub. Hermans en van Ard Posthuma voor de eerste keer kennis te nemen van in het Spaans geschreven 'Verdwaalde zangen van de Groningse

Spanjaard Hendrik de Vries'.

Verpletterend eerlijk is de zelf geschreven inleiding voor wat je kunt beschouwen als zijn gift aan het land dat hij als zijn tweede vaderland beschouwde. 'Ik heb nauwelijks middelbaar onderwijs gevolgd. Toentertijd was dit onderwijs in het geheel niet afgestemd op de opvang van karakters als het mijne,' schrijft De Vries onder meer, voorafgaand aan zijn 'Cantos extraviados'.

Dankzij de vertaling weten we nu hoe De Vries midden in de oorlog zijn vader heeft begraven: zonder zijn moeder, wier labiele geestesgesteldheid altijd een enorme druk op het gezin met de drie jongens heeft gelegd. Fragment uit 'Grafverhaal' (Cuento funeral): De wolken vleiden zich neer in de plechtige middag. / Hoe donker leek ons huis. Mijn moeder verwachtte mij. / Haar gelaat vertoonde geen spoor van wroeging. / Zij stond onbewegelijk achter het venster. / Men had gezworen dat het drama haar niet raakte. / Geen hartstochtelijk gehuil. Die rust deed mij schrikken. / Maar opeens riep zij uit: Booswicht! Beschuldig mij niet / Van zo'n onwaardig misdrijf! Geen woord meer nu / Dat voedsel geeft aan argwaan! Jij tegen mij, je moeder! De wetenschap dat ook de artistieke hoogtenpunten in De

Vries' oeuvre — bijvoorbeeld het werk in de door Hendrik Marsman samengestelde bundel 'Nergal' (1937) — in de kern altijd zeer

persoonsbetrokken zijn, stempelt in feite de complete bundeling tot één zeldzaam indringende autobiografie. Een zeventig jaar durend verslag van uiterlijk en innerlijk, waarin op een merkwaardige wijze de berijming van de soms bijna banale actualiteit de buur is van superieure poëzie die zowel naar ijle verten kan reiken als duistere diepten kan verkennen. Maar tussen die uitersten van gelegenheid en bevlogenheid zit bij De Vries van alles en nog wat dat zeer de moeite waard van het verkennen waard is. Met name de zeer uitgebreide afdeling 'Verspreide gedichten' — De Vries 'schnabbelde' als dichter op de meest onverwachte plekken — is voor de liefhebber een 'Fundgrube'. Wellicht speciaal voor de noordelijke liefhebber. De redactie van de bundeling werd aangevoerd door de De Vries-kenner Jan van der Vegt, die binnenkort tevens een aanvang zal maken met de biografie. Andere 'bezorgers' van het kapitale boek zijn Willem Wilmink, de genoemde Wim Koops — voormalig directeur van de Groninger Universiteits Bibliotheek — en de Groninger musicus Dick Leutscher. De twee laatstgenoemden onderhielden nauwe, persoonlijke banden met Hendrik de Vries en diens echtgenote Riek van der Zee. Samen vormen zij dan ook de kern van de naar het echtpaar

Linksboven: expressionistische bosimpressie, olieverf van Hendrik de Vries. Hiernaast: toeristisch kiekje van De Vries in Spanje. Boven: Dick Leutscher (l) en Wim Koops voor het huis van de dichter.

genoemde stichting, die geld fourneerde voor de uitgave. Koops en Leutscher zijn niet weinig trots op de verschijning van het in een warmrood kaft gestoken boek. Hun bemoeienis verraadt zich tot in subtiele details als het dubbele leeslint: één in rood, één in geel, de kleuren van de Spaanse vlag. Dat zijn uiterlijkheden. Wat het boek niet verraadt is de buitengewoon gecompliceerde voorgeschiedenis.

Bezwaren

Eerst ging het gevecht om de toestemming van het paar dat zo'n veertig jaar huize het 'Woeste hoekje' in Haren bewoonde. Beiden maakten aanvankelijk grote bezwaren tegen het drukken van alle gedichten, tegen het complete verschijnsel 'Verzamelde gedichten' dus. Er vonden stevige onderhandelingen plaats. Leutscher: "Als ik er nu aan terugdenk, krijg ik het zweet weer in de handen." De Vries maakte met name bezwaar tegen het opnieuw uitbrengen van zijn in eigen beheer verschenen debuutbundel 'Het gat in Mars en het Milagrat' (1917) waarin hij nog zwaar op 19de eeuwse voorbeelden als Bilderdijk leunt. Ook Riek van der Zee werkte bepaald niet mee. Leutscher weet zeker dat zijn echtgenote Han op beslissende wijze aan het bepraten van De Vries heeft bijgedragen door de vrouw dikwijls mee uit te nemen. Zo kon er tenslotte een contract getekend worden met de stichting (toen nog Hendrik de Vries Stichting geheten) die vervolgens in zee ging met Uitgeverij Bert Bakker. Tot grote woede overigens van de fameuze uitgever Geert van Oorschot die oudere rechten meende te

hebben. Nadat men dit slagveld succesvol had verlaten, volgde een langdurige strijd om de centen. Een door de uitgever wat onhandig gesteld verzoek om WVC-subsidie voor dit project veroorzaakte ellendige vertraging en ondertussen moest de begroting steeds vaker naar boven bijgesteld worden: de nijvere redacteuren deden overal hun De Vries-ontdekkingen, zodat het aantal te plannen pagina's steeds omvangrijker werd. Verder uitstel werd zelfs heimelijk positief gewaardeerd, omdat men daardoor nog meer werk van De Vries kon opduikelen. Bijvoorbeeld in het tijdschrift De Warf en in publicaties van De Ploeg. De omstandigheid dat redacteur Koops vele petten draagt, gaf wellicht het haperende project het beslissende duwtje. Koops is niet alleen voorzitter van de genoemde stichting, maar ook van Stichting De Ploeg (die talrijke tekeningen en schilderijen van De Vries ter beschikking heeft gesteld aan het Groninger Museum) en van twee bekende Groninger fondsen, dat van de familie Kamminga en dat van de familie Scholten. Dat hij bovendien ook nog eens voorzitter is van het bestuur van het Letterkundig Museum is uiteraard mooi meegenomen als het op beslissende contacten met het ministerie van WVC aankomt.

En zo kwam het boek er dus toch, hoewel het Koops en Leutscher enorm spijdt dat De Vries de verschijning niet meer mee kan maken. De uitgebreide viering van de negentigste verjaardag, in 1986, toen ook de Hendrik de Vries-prijs opnieuw werd ingesteld, heeft immers bewezen dat de voormalige klerk van het gemeente-archief ondanks zijn hoge leeftijd werkelijk nog wel van de belangstelling kon genieten. Een levende De Vries had bovendien nog eens, in boekvorm zelfs, de opsomming van al zijn publicaties (dus inclusief de sprookjes en de essays bijvoorbeeld) in ontvangst kunnen nemen, want het Letterkundig Museum presenteert in de persoon van

Koops dinsdag ook de eerste volledige bibliografie.

Lees-editie

Dat de 'Verzamelde gedichten' er sowieso moesten komen, was voor Koops en Leutscher een uitgemaakte zaak. Ondanks de toenemende belangstelling is het werk slecht bereikbaar en om met Wim Koops te spreken: "We hebben er recht op." Zijn stichting wilde een toegankelijke 'lees-editie', zonder al te veel wetenschappelijke drempels voor een modale lezer. Niettemin maakt de bundeling een zeer gedegen indruk. Zij is wetenschappelijk verantwoord, beklemtoont Koops, tot en met elke mogelijke variant. De afdeling 'Toelichting en verantwoording' beslaat dan ook maar liefst 150 pagina's. Maar de twee noordelijke redacteuren werden niet slechts door De Vries' oeuvre gefascineerd. Beiden kunnen boeiend vertellen over hun persoonlijke relatie met de dichter-schilder, die 'indrukwekkende persoonlijkheid'. Beiden wijzen in alle toonaarden op het specifieke van diens kunstenaarschap, op de gelijkwaardige en vaak zeer vriendschappelijke contacten met zowel nationale als internationale kunstenaars. En op het zeer intrigerende karakter uiteraard. Leutscher: "Hij had een innerlijk leven dat hij niet met iedereen kon delen. Laat ik mij maar zacht uitdrukken." De haat-liefde relatie met de moeder en zijn intense belangstelling en liefde voor kleine meisjes stempelden zijn persoonlijkheid en daarmee tevens zijn poëzie. Nogmaals Leutscher: "Ik noem hem de voorloper van Nabokov met diens 'Lolita'. In die geest dus, maar dan veel edeler en veel gesublimeerder."

Hen drik de Vries *Verzamelde gedichten* 1950 pp. Prijs: f 99,50 (Bert Bakker, Amsterdam)

Peter Blom